

Dorien Sellekaerts
Lieve Verheyden
Lieven Verschaffel

KU Leuven – KHLeuven

**Het effect van *writing aloud*
op tekstlengte en zinscomplexiteit
in verhalen van (risico-)leerlingen
uit het basisonderwijs**

Doelstellingen

Aantonen

- *Writing aloud* als instructiemethode speelt in op de complexe uitdagingen waarvoor jonge (NT2-)stellers staan.
- *Writing aloud* ondersteunt het schrijfproces van schrijvers in de ontluikende stelvaardigheidsfase.
- Leren veroorzaakt deining.

Inhoud

- Ontluikende stelvaardigheid
- Hypothese – Writing Aloud
- Onderzoek
  - Vragen
  - Opzet
  - Resultaten (exp vs contr)
- Focus op individuele verhalen
- Besluit

Ontluikende stelvaardigheid

- Afbakening van het begrip

- Ontluikende geletterdheid
(GRPn 1 en 2 – Kleuterschool)

- Aanvankelijk schrijven
(GRPn 3 en 4 – LJn 1 en 2)

- **Ontluikende stelvaardigheid**
(GRPn 4, 5, 6 – LJn 2, 3, 4)

- Stelvaardigheid

Kenmerken

- **Knowledge telling (<10 jr)** – knowledge transforming
Ik vertel wat in me opkomt;
- **Writer-based** – reader-based
Ik denk er niet aan dat de lezer niet hetzelfde weet als ik.
- **Oral language put on paper** – written language
Ik schrijf het op zoals ik het zou zeggen.

WANT...

Zeer complexe vaardigheid - beperkte capaciteit werkgeheugen -
beperkte ervaring met het geschreven-taalregister

Scardamalia & Bereiter ('87) - Flower ('79)

Myhill ('09) – McCutcheon ('06) – Rijlaarsdam et al. ('11) - Rijlaarsdam et al. ('14)

Voorbeeld 1 (< Sellekaerts, 2014)

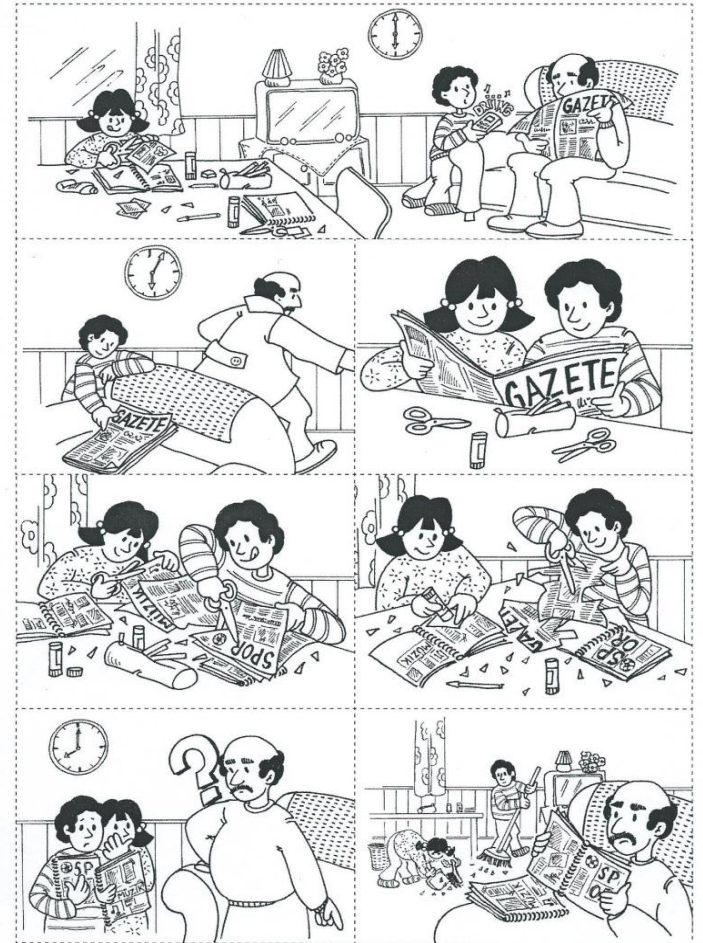
De boze papa

Er was eens en 2 kindjeren.
Ze waren e(e)n plakboek aan het maken en opeen(s) ging de telefoon toen had ze de boek gezet op de zettel
en toen ging de jonge en de meisje aan het kijken in de krant en hebben iets keek (leuks?) gezien en toen p(l)akte ze de op de plakboek toen was papa boos en hij kijke in de plakboek en kinderen moeste kuisen en papa klein datjej (beetje?) blijer

Wat stel je je voor?
Heb je voldoende informatie?
Moet je gokken/
bijverzinnen om
tot een 'zinnvolle'
gebeurtenis te
komen?

De boze papa

Er was eens en 2 kindjeren.
Ze waren e(e)n plakboek aan het
maken en opeen(s) ging de telefoon
toen had ze de boek gezet op de
zettel
en toen ging de jonge en de meisje
aan het kijken in de krant en
hebben iets keek (leuks?) gezien
en toen p(l)akte ze de op de
plakboek toen was papa boos en hij
kijke in de plakboek
en kinderen moeste kuisen en papa
klein datjej (beetje?) blijer

De boze papa

Waar is papa?
Wat doet hij?

Er was eens en 2 kindjeren.
Ze waren e(e)n plakboek aan het maken
en opeen(s) ging de telefoon **toen had
ze de boek gezet op de zettel**
en toen ging de jonge en de meisje aan
het kijken in de krant en hebben iets keek
(leuks?) gezien
en toen p(l)akte ze de **??** op de plakboek
toen was papa boos en hij kijke in de
plakboek
en kinderen moeste kuisen
en papa klein datjey (beetje?)
blijer

Wat doen
ze met
krant?

Waarom?

Voorbeeld 2 (< Sellekaerts, 2014)

Het bananenschil.

Er was eens een man
die heten hert
hij koopen een banaan.
En de banaanenschil gooiden hij op
de gront.
Een meisje die hete Sara
zij koopen een ijsje.
En ze stapt verder
en ze struikelt op de bananenschil.
En ze wordt boos
en meneer hert koopt een nieuw ijsje
voor haar
en de banaanenschil gooit hij weg
en het meisje is blij.

Voorbeelden (< Sellekaerts, 2014)

Het bananenschil.

Er was eens een man
die heten hert
hij koopden een banaan.
En de banaanenschil gooiden hij op
de gront.
Een meisje die hete Sara
zij koopden een ijsje.
En ze stapt verder
en ze struikelt op de bananenschil.
En ze wordt boos
en meneer hert koopt een nieuw ijsje
voor haar
en de banaanenschil gooit hij weg
en het meisje is blij.

Wat met het
ijsje?

Gooit hij de
schil weg?

Kenmerken van dit soort tekstjes (< Verheyden, 2010)

- Klassieke openers
- Intro van (niet alle) hoofdpersonages
- Vaak onvolledige omschrijving conflict
- Chronologische vertelling, weinig anticiperend
- Beperkt tot absolute essentie

- Vormelijke fouten/-jes
- Elementaire woordkeus
- Elementaire zinsbouw

Je moet je als lezer
zeer welwillend
opstellen, en nogal
wat gokken/gissen

Sterke
spreektaalkleuring

Meer een verslag
dan een verhaal

Hypothese (Verheyden '10, Verheyden et al. '12)

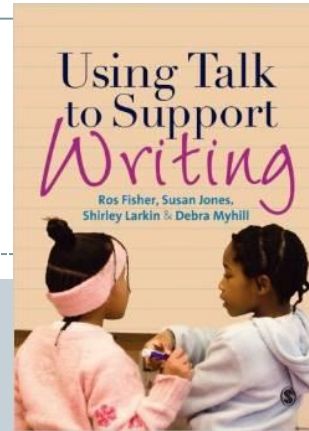

Tijdens klasobservaties (klassen met veel **NT2**-kinderen) en analyses van teksten (3^e en 4^e LJ) groeide hypothese:

Als **SES- en/of NT2-kinderen** in de fase voorafgaand aan het feitelijke schrijven (translation) geprikkeld worden door mondelinge interacties waarin spontane, mondelinge formuleringen **mondeling, interactief en in co-constructie** hertaald worden in **schriftelijk klinkende zinnen/stukjes tekst**, die bij kunnen dragen tot het **schriftelijk vertellen van een verhaal**, voor een 'verre lezer', dan leidt dat tot **betere teksten**.

-> lijkt op « Writing Aloud » (Myhill, 2010)

Writing aloud (WA)

Wat?

« We restricted the notion of oral rehearsal to **rehearsing written text aloud** and giving children the opportunities to **compose text orally**, and hear it, before committing it to paper. » (Myhill, 2010, p.66)

Concreet!

- Overgang gesproken taal – geschreven taal
- Adequate formulering op zinsniveau (NT2)
- Inhoudelijke elementen -> informatie voor de verre lezer

MODELING

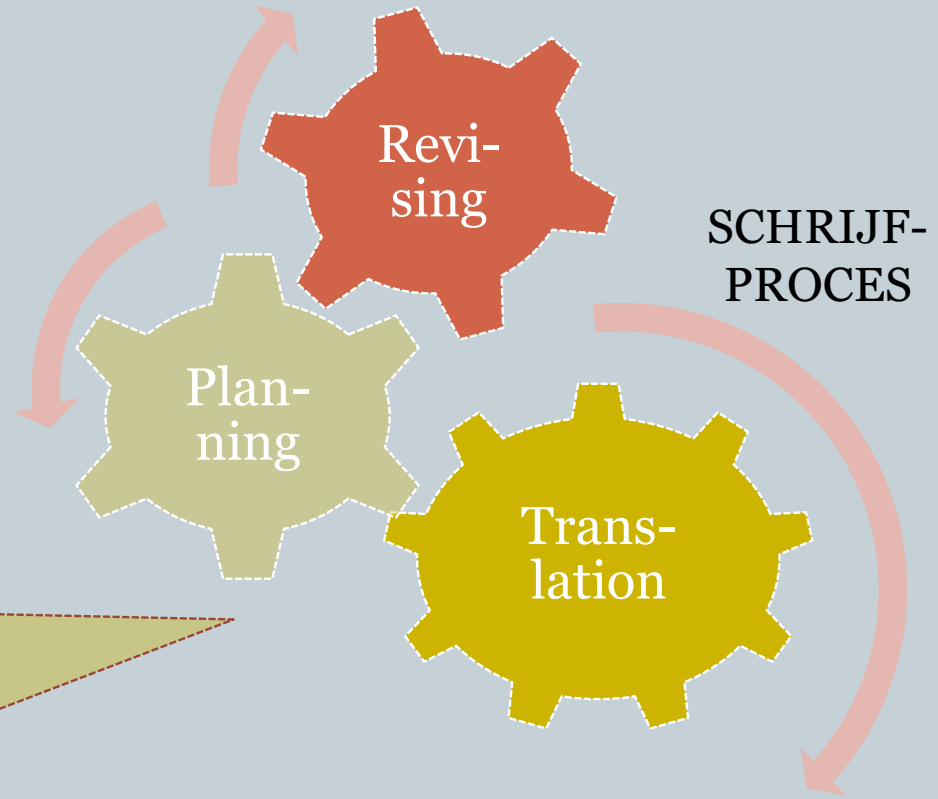
-> Een verminderde belasting van het werkgeheugen realiseren.

Planning -> Translation

WRITING ALOUD

Tijdens de planningsfase wordt de translation-fase voorbereid, niet alleen qua inhoud & structuur, maar ook qua formulering (zinsniveau).

Voorbeeld 1: WA-instructie (Verheyden, 2010; 100% NT2) *

- LK: Wie kan iets vertellen over tekening 1? LL1!
- LL1: Juffrouw, **de kindjes speelt met zen auto.**
- LK: Dat kindje, ja, speelt met zijn auto ja.
- LL1: Die heeft in zijn hand zo iets.
- LK: Wat is da?
- LLn: **Afstandsbediening**, machine
LL2 zegt stil iets over een afstandsbediening.
- LK: Wablief?
- LL2: Dan gaat hij de afstandsbediening, op de knop drukken, en dan gaat de auto ..
De leerlingen praten door elkaar.
- LK: Vooruit of achteruit. Die gaat bewegen hè. Of naar rechts of naar links.
Maar hoe willen we dat vertellen?
- LL2: Op zijn auto is vlaggetje.
- LK: Aan zijn auto hangt een vlaggetje, ja. Vermelden we dat? (...) [alsof dicterend]
Dus, Er was een jongen... [normaal] hoe kun je dat nu schrijven?
Wat is die aan het doen?
- LL3: Ja, **een jongen** die rijdt met zijn auto.
- LK: [alsof dicterend] **Er was eens een jongen. Hij was aan het spelen met zijn auto op afstandsbediening**, [normaal] zo kun je dat schrijven, hè.
Mooie zinnen.

* Gecondenseerd met het oog op leesbaarheid en verloop presentatie.

Voorbeeld2: tekst na WA-instructie (Myhill, 2010)*

In een briefje van een leerling, geschreven met behulp van een schrijfpartner, onderscheidt de onderzoeker de verschillende mondelinge ‘bronnen’:

Dear dad

I'm really fed up with my bike, because I want to throw it across the garden. I keep falling off. It's really crap. I am going to keep trying to ride it. My sister can ride it – my uncle can ride it. I want you to help me dad.

Love from...

Teacher – class - partner

* Aangepast met het oog op verloop presentatie.

Onderzoek-s-vragen (Sellekaerts, 2014)

- Vertonen autonoom geproduceerde teksten van kinderen die een WA-instructie kregen, een grotere vooruitgang op het vlak van lengte (méér vertellen) en zinscomplexiteit (rijkere zinsbouw) dan de teksten van kinderen die dergelijke instructie niet ontvingen?
- Scoren kinderen beter op de geselecteerde variabelen wanneer zij hun teksten schrijven terwijl ze met WA gescaffold worden
  - dan wanneer ze autonoom aan de slag moeten?
  - dan wanneer ze ondersteund worden, maar niet met WA?

Interventiestudie (Sellekaerts, 2014)

Globale opzet

- Experimentele groep + controlegroep
- **Drie** stellessen (onderdelen) in elke klas, voorafgegaan en gevolgd door een schrijftest (« IJsje »)
- Opdracht: **verhaal schrijven bij een prentenreeks** (onderzoeksgelateerde keuze)
- Kenmerk van de interventie: aandacht vestigen op het ‘vertellen van verhaal’, ondersteund door **WA-instructie**

Participanten

- Groep 6 – LJ4; ong. 20 LLn/klas; twee klassen uit dezelfde school
- De helft van de LLn: SES-
- NT2: een derde van de LLn spreekt thuis (ook) een andere taal.

Aanpak in de controlegroep en in de experimentgroep

- De grote lijnen van de aanpak in beide klassen is identiek:
  - bestede tijd
  - onderdelen van de schrijfles
  - schrijfoopdracht: een verhaal bij een prentenreeks
  - *scaffolding vooraf en tijdens*
  - schriftelijke FB op individuele productjes
  - onderdelen van de FB-les
- Verschillen zitten in **klemtonen** die de LK verwerkt **in** haar **interactie** met de LLn, nl. aard van *scaffolding*
  - tijdens de klassikale voorbereiding op het schrijven (planningsfase) - bij individuele begeleiding (opvraag van LLn)

	Sessie 1	Sessie 2	Sessie 3
Schrijles	<p>Vooraf: klassikale reconstructie van het verhaal. Klemtoon op</p> <ul style="list-style-type: none"> • een verhaal schrijven. • formuleren in « schrijftaalzinnen » (LK modelleert). • aandacht vestigen op zinsbouw (« mooie zinnen »). • aandacht vestigen op verre lezer die nood heeft aan meer info. <p>Begeleiding: op vraag van de LL. Zelfde klemtonen.</p>		
Schrift. FB	<ul style="list-style-type: none"> • Twee positieve punten en één aandachtspunt. • Eén van de drie punten betreft klemtoon van de interventie, bv. <i>Je bouwt mooie zinnen waarin je veel belangrijke informatie verwerkt.</i> 		
FB-les	<ul style="list-style-type: none"> • Enkele verhalen worden voorgelezen. Tips (zie schrift. FB) besproken. • Een werkblad met aandachtspunten uit het tekstmateriaal van de kinderen, die samenhangen met de hierboven geformuleerde klemtonen. <p>Met de LLn worden tips afgeleid (+ genoteerd), bv. <i>Voeg informatie toe waarmee de lezer zich het avontuur beter kan voorstellen.</i> <i>Soms kun je twee zinnen samennemen tot een mooie, lange zin.</i></p>		

Afhankelijke variabelen tekstkwaliteit *

(Sellekaerts, 2014)

- **Lengte:** Absoluut aantal woorden (zonder titel-afsluiting)
  - Vertellen kinderen meer?
  - Durven/willen ze meer op papier te zetten?
- **Complexiteit:** Gemiddeld aantal woorden/T-unit
(hoofdzin + bijzinnen)
  - Krijgen ze meer informatie verwerkt in één zin, zoals typisch is voor geschreven taal?

[Voorbeeld](#)

(McCutcheon, 2006; Wolfe-Quintero et al., 1998, Myhill, 2009; Hudson, 2009; Verheyden, 2010)

* Representatieve selectie uit een groter geheel van variabelen.

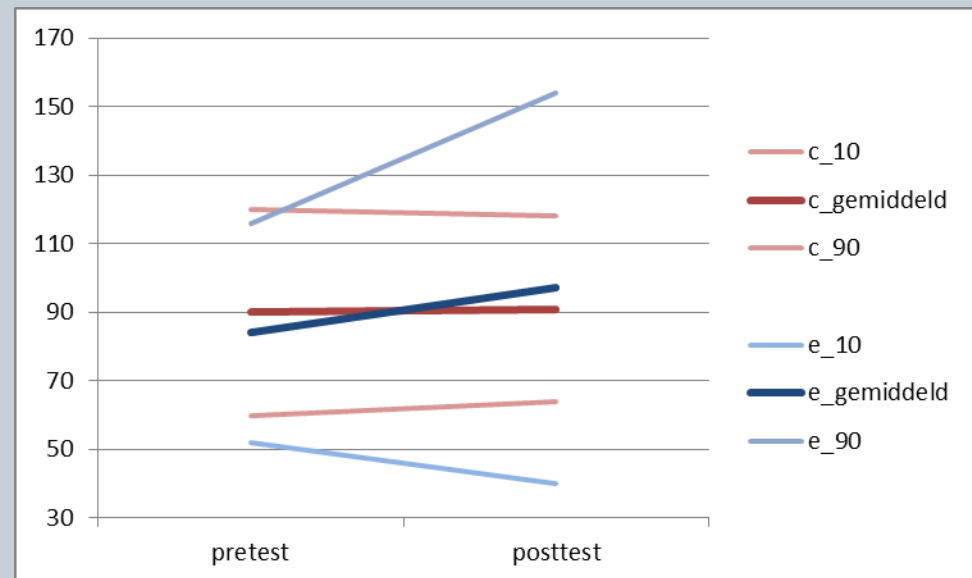
Kwantitatieve analyses/resultaten (N=2x20)

- Vraag 1: Doen de LLn+WA-instructie het in de posttest beter dan de LLn-WA-instructie?

1. Aantal woorden

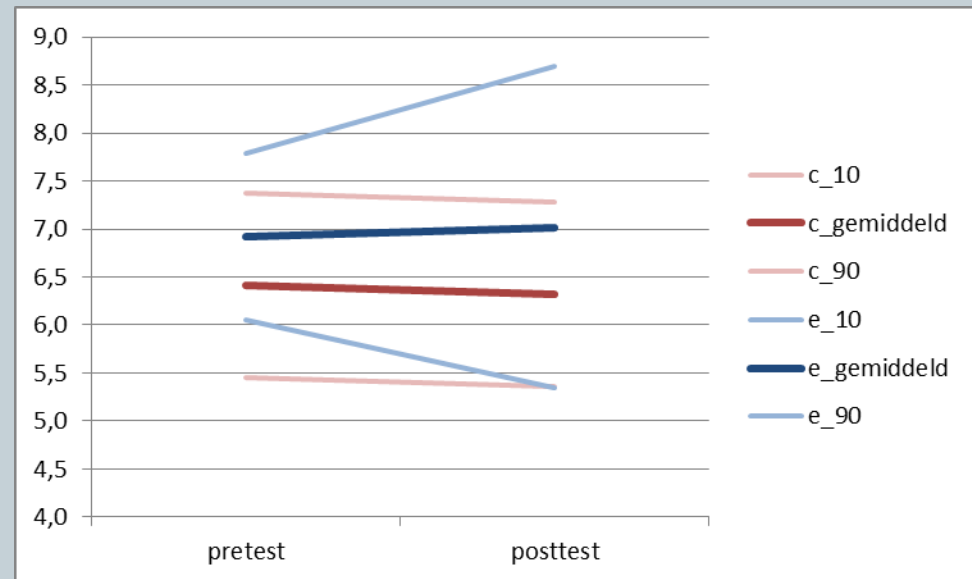
- **Geen** significante impact van interventie, ondanks grotere vooruitgang experimentklas
- **Opvallende toename** van spreiding in experimentklas.

2. Gemiddeld aantal woorden/T-unit

- **Geen** significante impact van interventie, ondanks vooruitgang experimentklas
- **Opvallende toename** van spreiding in experimentklas.

1+2

- > de experimentele groep doet het zichtbaar beter, maar statistisch kan de vooruitgang niet worden bevestigd
- > de experimentele groep vertoont duidelijk meer spreiding in de posttest

De interventie heeft iets teweeggebracht

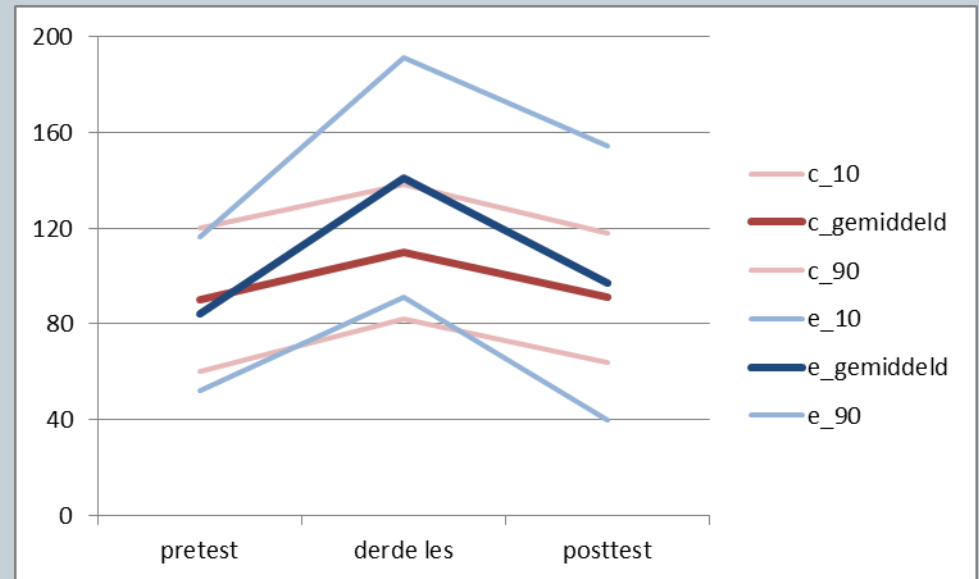

- Vraag 2: Wat is de impact van de WA-instructie op de teksten van de les zelf?

1. Aantal woorden

Significante impact van begeleide WA-instructie t.o.v. testmomenten en t.o.v. controlegroep.

- Grotere spreiding na pretest in exp.groep.

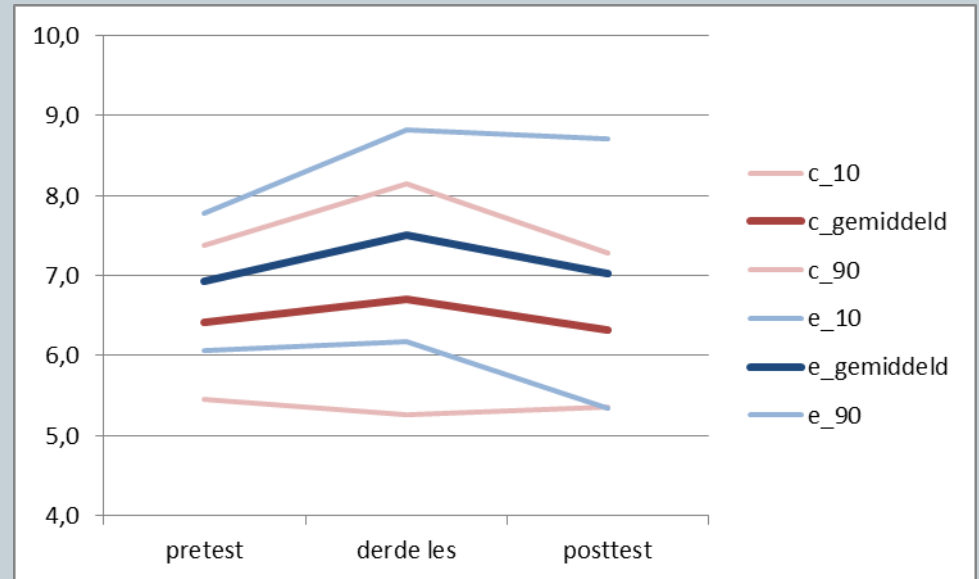

2. Gemiddeld aantal woorden/T-unit

- **Geen** significante impact van begeleide WA-instructie, noch t.o.v. testmomenten, noch t.o.v. con.groep.
- Grotere spreiding na pretest in exp.groep, maar ook in con.groep.

1+2

-> de directe WA-instructie heeft een significante impact op lengte van de tekst, maar niet op de zinscomplexiteit

De impact van de interventie geldt vooral op het moment zelf.

Focus op individuele verhalen

De toegenomen spreidingen vertellen dat er differentiële effecten optreden: de interventie brengt wat teweeg, maar heel verschillende dingen bij verschillende leerlingen.

Kijken naar individuele verhalen is leerrijk !

(cf. Van den Bergh, 2009; Verheyden, 2010; Verheyden et al., 2013)

2x4 vergelijkbare leerlingen (jongens)

5 meetmomenten

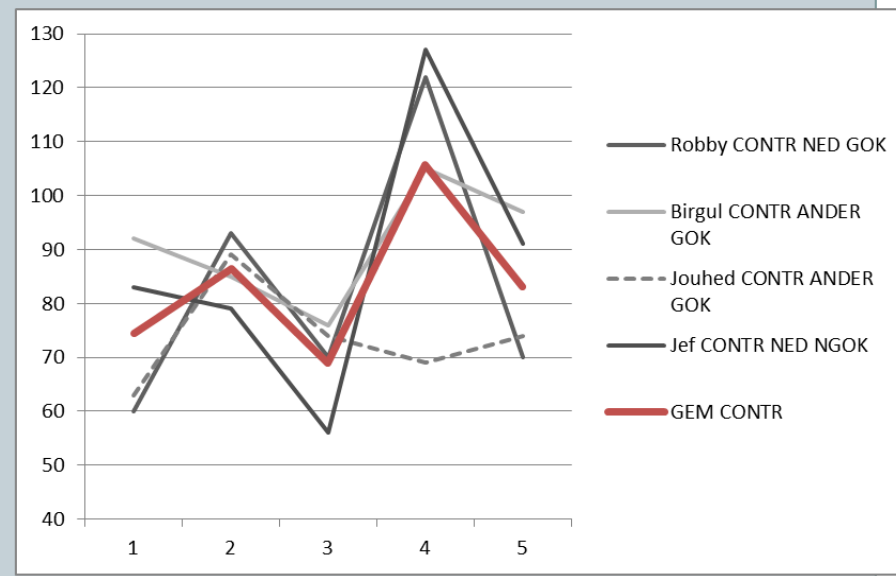
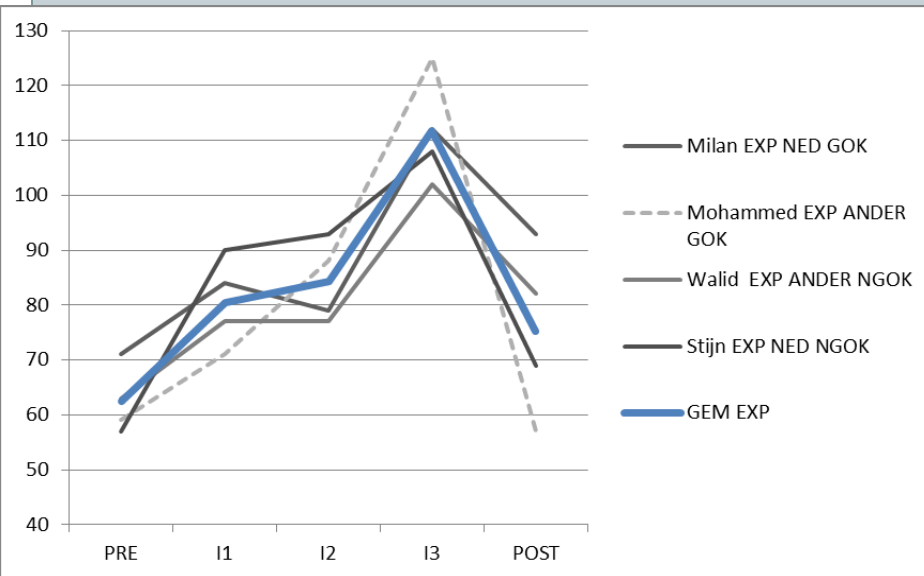

	Exp.groep	Contr.groep
NED ntGOK	Stijn	Jef
NED GOK	Milan	Robby
ANDERST nt GOK	Walid	/
ANDERST GOK	Mohammed	Jouhed Birgul

Verhalen van Jouhed en Mohammed (stippellijnen in grafiek): vergelijk de teksten van lessen 1, 2, 3. Welke LL behoort tot de exp.groep? Welke tot de contr.groep?

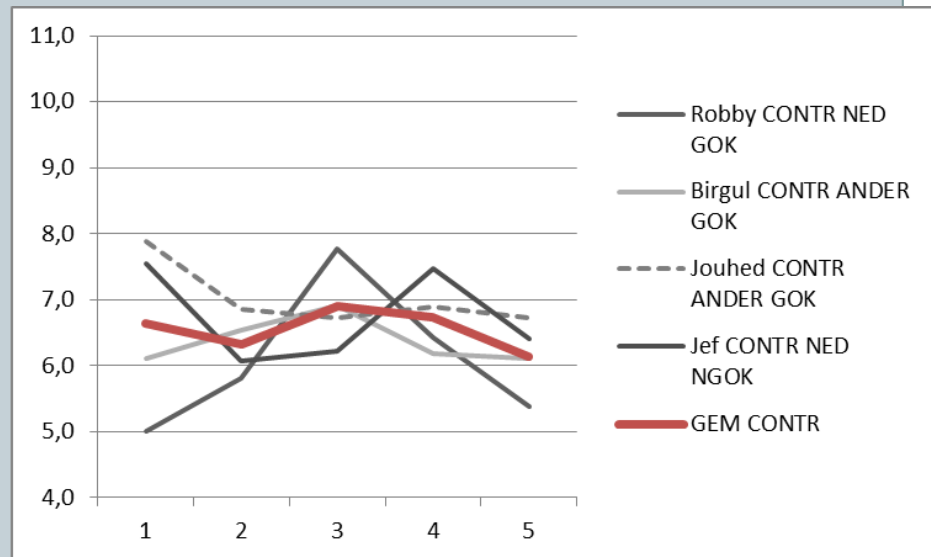
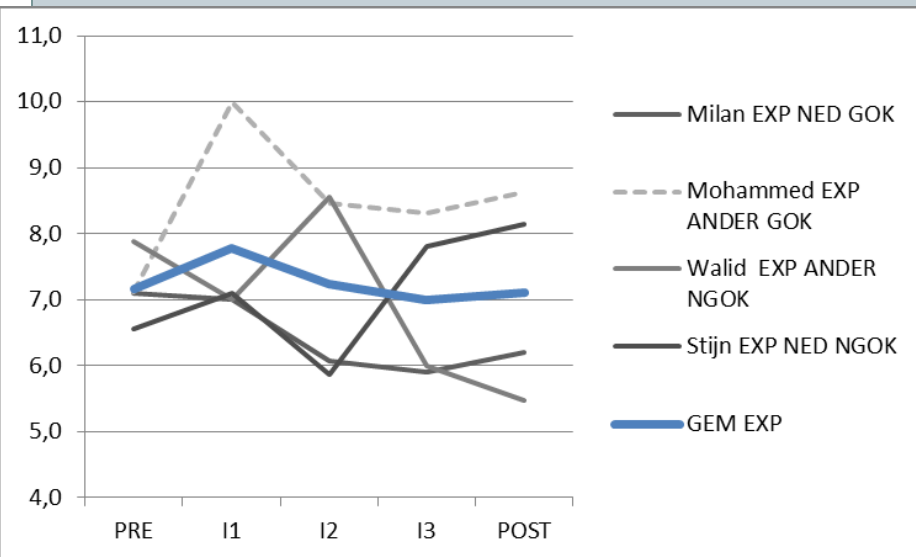
2x4 jongens * 5 meetmomenten

Lengte van de tekst

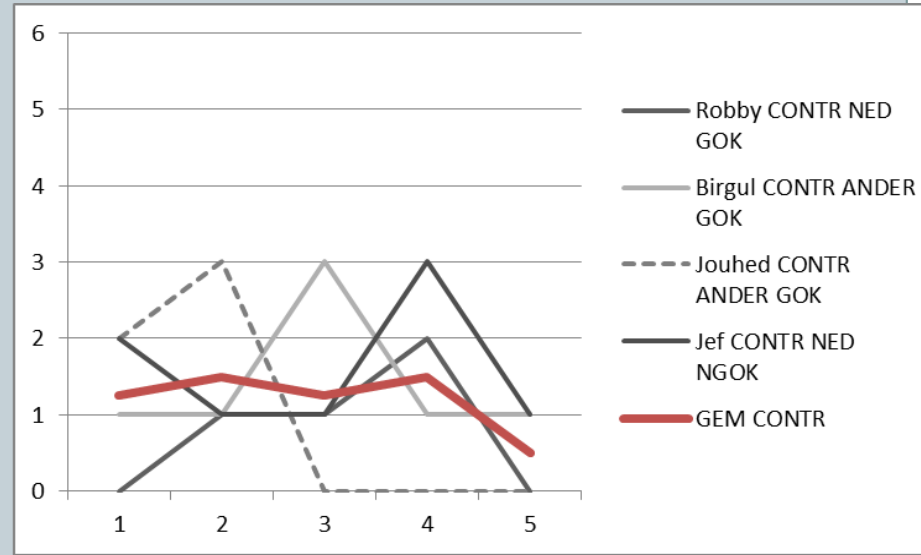
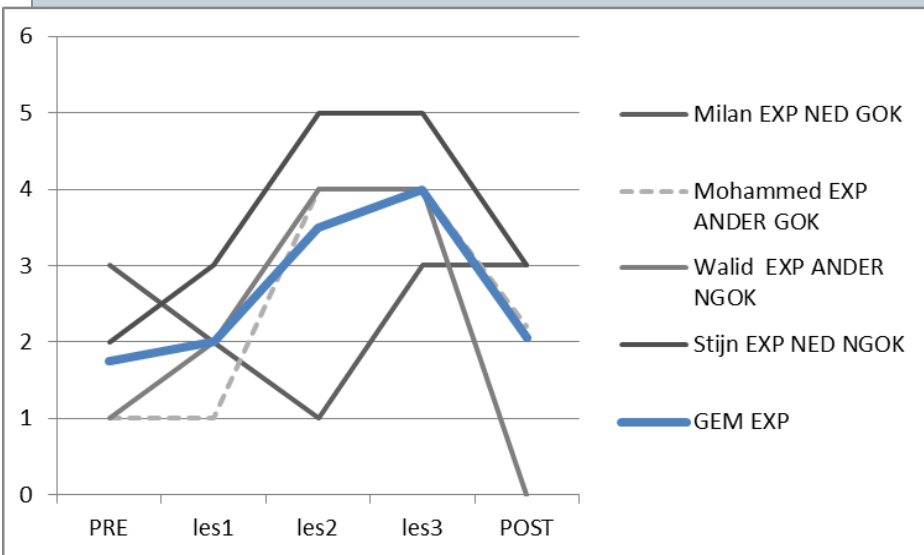
- In exp.groep: geleidelijke opbouw: iedereen wordt mee(genomen)!
- Mohammed en Jouhed: erg verschillend « verhaal »

Complexiteit van de T-unit

- Veel meer beweging in exp.groep dan in contr.groep.
- Mohammed en Jouhed vertrekken min of meer gelijk, maar evolueren erg verschillend.

Absoluut aantal samengestelde zinnen (als een vorm van complexer maken van T-units)

- Ook hier: meer beweging in exp.groep dan in contr.groep
- WA-begeleid schrijven ondersteunt Mohammed in vorming (groter aantal) meer complexe zinnen.

Besluit

- Pilotstudie: beperkt aantal LLn, beperkte interventie (slechts 3 lessen)
- Bescheiden ingreep in redelijk ‘klassieke aanpak’
  - > # klemtonen in de *scaffolding*
- Via aangepaste *scaffolding* inspelen op uitdagingen voor risico-LLn (NT2 en/of SES-)
  - formulering – complexere zinsbouw
  - spreektaal->schrijftaal (‘verhaal voor verre lezer’)

- Resultaten

- WA -> kinderen schrijven **langere** teksten
  - => meer taalgebruikskansen
  - => meer taalleerkansen
  - (cf. Larsen-Freeman & Cameron, 2008)
- WA -> **tendens**: complexiteit van de zin neemt toe
  - kinderen experimenteren méér
  - => ze verkennen nieuwe woorden/structuren
  - => geven zichzelf taalleerkansen
- **differentiële** effecten van de WA-interventie
  - => opbrengst verschilt tussen kinderen
- grote verschillen voor (bijna) alle kinderen
  - tussen **autonoom** schrijven en **begeleid** schrijven
  - => te beperkte oefenkansen/-tijd

Tot slot

Gretig om te leren

Afgestemde ondersteuning

Belang van 'beweging'

Tijd voor vragen, kanttekeningen...

Hartelijk dank voor je aandacht!

PPT kun je opvragen bij

dorien_sellekaerts@hotmail.com

lieve.verheyden@ucll.be